

despre caracterul de clasă al limbii a denaturat știința despre dialectele sociale și a adus mari prejudecii lingvisticii sovietice în studierea aspectelor sociale ale limbii¹.

Locul de frunte în monografia lui B. Wiczorkiewicz îl ocupă dialectele sociale din Polonia în secolul trecut, pentru care autorul a reușit să culegă o mare cantitate de material factual, reprezentat și în *Dicționar*. Ultimul cuprinde numai materialul referitor la secolul al XIX-lea. Materialul factual referitor la secolul al XX-lea și mai ales la perioadele de război și de după război este simțitor mai sărac sub aspect cantitativ, decât cel din secolul precedent. Înșuși autorul recunoaște că în domeniile arătate nu sînt încă epuizate toate posibilitățile.

Sursele principale din care autorul a cules faptele de limbă sînt: literatura artistică, publicistică, calendare, ediții satirice și umoristice etc. Dialectele sociale sînt prezentate pe fondul epocii, al obiceiurilor și moravurilor locuitorilor Varșoviei într-o perioadă de timp de peste o sută de ani. Autorul nu se limitează la reprezentarea descriptivă a faptelor lingvistice, ci, adesea, caută să elucideze etimologia cuvintelor și expresiilor studiate, cauzele deplasării lor semantice, particularitățile lor structurale, sensul lor etc. Sensul cuvintelor care nu sînt explicate nemijlocit în textul monografiei cititorul îl poate găsi în dicționarul anexat (v. p. 349—370). În afară de acesta, la sfîrșitul cărții este dată lista tuturor cuvintelor și expresiilor utilizate de autor (p. 371—405).

Monografia lui B. Wiczorkiewicz cuprinde o prefață și cîteva capitole. În prefață sînt explicate noțiunile de „dialecte sociale” și „dialecte teritoriale”, sînt caracterizate pe scurt graiurile sociale din diferitele cartiere ale Varșoviei și, în sfîrșit, este prezentată schema generală a tipurilor și subtipurilor de graiuri sociale. Un scurt istoric al apariției dialectelor sociale pe teritoriul Poloniei atestă vechimea acestora, și în legătură cu acesta, autorul se referă atît la sursele autohtone, cît și la cele străine. Prezentarea materialului cercetat este făcută după principiul social-geografic: se ia un anumit cartier al Varșoviei și graiurile sociale caracteristice pentru el. Totuși, cea mai mare parte a lucrării este dedicată descrierii graiurilor sociale caracteristice pentru Varșovia în ansamblu. În treacăt B. Wiczorkiewicz prezintă și pe purtătorii acestor graiuri, oameni de diferite profesii și preocupări, cu diferite coduri morale și etice: cerșetori vagabonzi, tineri criminali, huligani, trișori, meseriași, feciori de bani gata, actori, chelneri, ziariști, studenți, elevi etc. Autorul a cules și creația poetică a străzilor Varșoviei — baladele varșoviene apărute în perioada dintre cele două războaie mondiale. Fiecare tip al graiurilor sociale (argoul, jargonul, graiul profesional etc.) are un vocabular specific, în care adesea cuvintele de origine poloneză sînt întretesute cu cele de origine străină; în același timp însă, atît primele cît și cele din urmă au fost supuse unor transformări atît ca formă cît și ca sens. Principiile transformărilor ce se petrec într-un jargon sau argou și altul de cele mai multe ori nu sînt identice. De pildă, în argoul elevilor este larg utilizată prescurtarea cuvintelor pe seama flexiunilor, ceea ce duce, la rîndul său, la schimbarea genului și citeodată a numărului substantivelor; comp. *spodzień* — literar *spodnie* „pantaloni”; *koszul* — literar *koszula* „cămașă”; *marynar* — literar *marynarka* „veston”; *obuw* — literar *obuwie* „încălțăminte” (p. 261—262). Cuvintele din limba literară capătă alte sensuri. De exemplu, în argoul elevilor cuvîntul literar *łodzie*, *kajaki* „barcă”, „caiăc” primește sensul de „cizme”; cuvîntul *dynia*, *arbuz* „pepene galben, pepene verde” — sensul de „cap”; cuvîntul *klasztor* „mănăstire” — sensul de „școală” (p. 260—261) și altele; în argoul studenților expresia literară *zjazd naukowców* „congresul oamenilor de știință” se transformă în „sesiunea de examene de toamnă”; *Bastilia* — în „casa studenților” etc.

Celor mai mari transformări din punct de vedere al formei au fost supuse în graiurile varșoviene cuvintele de origină străină. Schimbările au fost determinate fie de greutatea de pronunțare a cuvintelor străine, fie de asemănarea formală a cuvîntului străin cu un cuvînt autohton. Comp. *gawaleta* < galareta; *lefrektować* < reflektować; *kibini* < Bikini; *nagus abisyński* < negus abisyński; *falamrugana* < fata morgana etc.; *lilinowy* < nylonowy prin analogie cu *lilowy*; *radion* < radio prin analogie cu *radion* (praf de spălat, larg popularizat la radio); *atrakcja* < atrakcja, prin analogie cu *antrak* etc. Cuvintele străine sînt supuse și unor transformări semantice: comp. *cyrk*, *cyrkiel* a primit sensul de „arestarea polițistă”; *cyferblat* — sensul de „față” și altele.

Graiurile varșoviene au asimilat un număr important de cuvinte de origină idiş, germană, franceză și rusă. Derivarea cuvintelor a fost deasemenea productivă. Apar substantive derivate de la verbe: *chodziki* < chodzić cu sensul de „cizme”; *pisak* < pisać cu sensul de „creion”;

¹ Vezi V. V. Vinogradov, *O преодолении последствий культа личности в советском языкознании*, în culegere *Теоретические проблемы современного советского языкознания*, Moscova, 1964, p. 14.